

משלי פרק ג פסוק כח

(כח) אֵל תֹּאמֶר לְרַעֲיָךְ {לְרַעֲיָךְ} לֵךְ וְשׁוּב וּמַחֵר אֶתְּךָ וְיֵשׁ אֶתְךָ:

ביאור הגר"א - משלי פרק ג פסוק כח

אל תאמר לרעריך לך ושוב לרעריך הרחוק ממך לך עכשיו ובעת אחר תשוב ואתן לך. ומחר אתן היינו לרעריך הקרוב לך אל תדיחהו לאמר לך עכשיו ומחר אתן כאשר יש אתך:

ספר מגן אבות לרשב"ץ על אבות - פרק שני משנה ד

ואל תאמר לכשאפנה אשנה, שמא לא תפנה, זה נאמר לפי דעתו של זה הדוחה הזמן לזמן אחר. כי שמא אותו זמן שחושב שיהיה פנוי, לא יהיה פנוי, כי יצאו לו עסקים, ונמצא שיוצא מעולמו בלא תורה, והוא אינו רוצה לצאת בלא תורה, אלא שרוצה לשנות בזמן אחר, ולא תעלה כוונתו. על כן הזהירו מלומר דברים אלו ואל יבטח עצמו על תהו. ולפי האמת, אפילו יפנה אותו שעה שירצה לשנות, אין לו לדחות זאת השעה שאפשר לו לשנות, ואף אם ישנה בשעה אחרת, אין לו לבטל שעה זו, שהרי בכל שעה חייב לשנות ולעשות תורתו קבע. ועל זה דרשו במדרש משלי, אל תאמר לרעך לך ושוב ומחר אתן, ויש אתך. רעך, זה הקב"ה, שנאמר זה דודי וזה.

שמירת הלשון ח"ב - פרק כט אות ג

...ואמרתי משל נמרץ על זה, איש אחד, בשביל רב עניותו, עזב מולדתו לנווד בארץ רחוקה (אפריקא וכדומה) כדי להחיות בני ביתו, והיה שם איזה עשרות שנים. והיה עצלן גדול בטבעו והולך בטל בתמידות. ופגשו איש אחד ממכיריו מעירו ושאלו, למה אתה הולך בטל ולא תראה להשתכר, שעל זה היתה נסיעתך? והשיב לו, מה תתפלא עלי, עוד יש לי שהות, כי מיום ביאתי לפה הוא עדין רק כעשרים שנה. ויען רעהו ויאמר לו, האם חסר דעה אתה? אפלו אם היית אזרח פה והיית הולך בטל בתמידות, גם כן אין זה דרך ישר לפני איש, כידוע לכל, ובפרט שאתה גר פה ועזבת ארץ מולדתך לבוא פה ולהשתכר מעט ולחזור למקומך, היה לך להתבונן על כל יום ויום לחפש איזה דבר להשתכר באשר תמצא, ולא ילך שום יום לבטלה, ואתה משיב שאתה בסך הכל פה עשרים שנה? תשובה כזו היא שיכת לשוטים ולא לאנשים:

והנמשל מובן מאליו, נשמת האדם, כשהורדה לארץ, היא כמו גר ממש, (מה שאין כן בשמים היא כמו תושב, כמו שכתוב (תהלים ל"ט י"ג), "גר אנכי עמך, תושב ככל אבותי") שבא לגור פה כדי להשיג תורה ומצות, כי למעלה בשמים אינו יכול להשתכר מאומה, ונקצב לו זמן מיחד על זה, ואחר כך לחזור למקור שרשו למעלה ולצרר שם בצרור החיים את ה' אלקיו. וצריך להתבונן על כל יום ויום ועל כל שעה ושעה מיום היותו לאיש, שלא תהיה גרותו בעולם הזה לבטלה. וזהו שאמר הכתוב, "גר אנכי בארץ

[הינו לזמן קצוב], אל תסתר ממני מצותיך". והאיש שמשיב, עדין אני כבן עשרים או כבן שלשים ויש לי שהות, הוא בתשובתו כמו החכם הבטלן הנזכר לעיל]:

רש"י משלי פרק כז פסוק י

רעך ורע אביך – הקב"ה שנקרא רע לישר' ורע אביך שחיבב את אבותיך. אל תעזב – אם עזבת יבא עליך פורענות. ובית אחיך – אל תבטח בבני עשו וישמעאל שיקרבוך מצינו כשגלו ישראל לבבל היו אומרים למוליכיהם בקולר בבקשה מכם הוליכוננו בדרך אחינו בני עשו וישמעאל' והיו בני ישמעאל יוצאים לקראתם ומקדמין אותם במיני מלוחים ונודות נפוחים. מאח רחוק – טוב שישכון ביניכם הקרוב לקוראיו משתבואו אצל אח שנתרחק לאמור יקרבו ימי אבל אבי וגו':